

Fiscaal gezinsbeleid

Prof. dr. L.G.M. Stevens

Fiscaal gezinsbeleid

Afscheidscollege

Omslagontwerp: Bert Arts BNO
Omslagfoto: Kees Beekmans/Verbeeld
Bureauredactie: Gerhard Hekkers

ISBN 90 130 3991 x
NUR 826-601

Samensteller(s) en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen.

© 2006, Kluwer Deventer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, in fotokopie of anderszins zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van art. 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3051, 2130 KB).

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Het complete productaanbod vindt u in de online Kluwershop: www.kluwershop.nl

De val van het Kabinet-Balkenende II en de daarmee samenhangende vervroegde verkiezingen op 22 november 2006 hebben mijn planning verstoord. Het was mijn bedoeling in alle rust aan mijn afscheidscollege te werken. Er waren diverse redenen om daarvoor een vertrouwd thema te kiezen: het fiscale gezinsbeleid. Vervolgens had ik gepland een boek te schrijven over actuele fiscale beleidsthema's. Daarin zouden de onderwerpen worden behandeld die relevant zijn bij de vormgeving van het toekomstige kabinetsbeleid en die daarom een rol zouden moeten spelen in het verkiezingsdebat. De loop der dingen heeft de volgorde omgekeerd. Inmiddels is het boek *Fiscale Fascinaties* verschenen. Het behandelt de fiscale aspecten van het arbeidsmarktbeleid, het oudedagsbeleid, het volkshuisvestingsbeleid, het milieubeleid, het innovatiebeleid, het Europees beleid en de belastingheffing van de lokale overheden. Ook het fiscale gezinsbeleid komt daarin aan de orde. Op al deze beleidsterreinen wordt een breed assortiment van belastinginstrumenten ingezet. In *Fiscale Fascinatie* worden zij getoetst aan de criteria waaraan een verantwoorde belastingheffing moet voldoen. Het gaat daarbij om de eisen van de rechtvaardigheid, de effectiviteit en de eenvoud. De uitgevoerde evaluatie leert, dat er nog veel te verbeteren valt.

In dit afscheidscollege zal het fiscale gezinsbeleid nader aan de orde worden gesteld. Het betoog ligt in het verlengde van de beschouwingen daarover in *Fiscale Fascinatie*, waarin door de genoemde omstandigheden reeds de contouren van het aanbevolen gezinsbeleid moesten worden prijsgegeven. Bij de invoering van de Wet IB 2001 is – zonder noemenswaardige beleidsdiscussie – de onder de Wet IB 1964 bestaande fiscale behandeling van gezinnen en alleenstaanden grotendeels gecontinueerd. De vraag is, of dit een juiste beleidskeuze is geweest. Het stellen van deze vraag, verraadt al de bestaande twijfel. De onderbouwing van het antwoord en de beoordeling of stelseladaptatie wenselijk is, vormen het onderwerp van dit afscheidscollege.

Het manuscript van de afscheidsrede is afgerond op 1 november 2006. Eventuele latere ontwikkelingen worden meegenomen in het op 8 december 2006 uit te spreken afscheidscollege, maar de hoofdlijn van het afscheidscollege is gebaseerd op deze geschreven versie.

Rotterdam, 1 november 2006

WOORD VOORAF

Woord vooraf / V

Lijst van gebruikte afkortingen / IX

HOOFDSTUK 1

1 Inleiding / 1

HOOFDSTUK 2

2 De maakbaarheidsfilosofie / 7

HOOFDSTUK 3

3 Fiscaal gezinsbeleid / 11

3.1 Nota op weg / 11

3.2 De Tweeverdienerswetgeving 1984 / 12

3.3 De Vereenvoudigingswetgeving 1990 / 14

3.4 Wet IB 2001 / 15

3.5 Het fiscale partnerbegrip / 19

3.5.1 Neutraliteit tussen de samenlevingsvormen / 19

3.5.2 De scheidslijn tussen partnerschap en gelieerdheid? / 24

3.5.3 Het fiscale partnerbegrip buiten de inkomstenbelasting / 25

3.5.4 Naar een vereenvoudigd fiscaal partnerbegrip / 26

HOOFDSTUK 4

4 Arbeidsparticipatie als economische wenselijkheid / 31

4.1 Spanning tussen zorg- en werktaken / 31

4.2 Fiscale arbeidsmarktinstrumenten / 38

HOOFDSTUK 5

5 Neutraliteit ten aanzien van de inkomensaanbreng / 41

5.1 Het partnerinkomen / 41

5.2 Gelijk gezinsinkomen, ongelijke belastingdruk / 43

5.3 De inkomenstoerekening in de Wet IB 2001 / 45

5.3.1 De toerekeningssystematiek / 45

5.3.2 Waarom onderscheid tussen 'partnergebonden' en gemeenschappelijk inkomen? / 47

INHOUDSOPGAVE

5.3.3	De techniek van toerekenen / 47
5.3.4	Maritale verliesverrekening / 48
5.3.5	Invloed huwelijksgoederenregime op de winstbepaling en de terbeschikkingstellingsregeling / 50
5.3.6	Lijfrenteregime en periodieke uitkeringen / 52
5.3.7	Partnerinkomen in de vermogensrendementsheffing / 53
5.3.8	Persoonsgebonden aftrekposten en inkomenstoerekening / 53
5.3.9	Inkomenstoerekening van minderjarige kinderen aan de ouders / 54
5.4	Overstap naar het splitsingsstelsel / 55
5.5	Vlaktaks / 57

HOOFDSTUK 6

6	Inkomensafhankelijke regelingen / 61
6.1	Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen / 61
6.2	Zorgpremie en -toeslag / 62
6.3	Huurtoeslag / 64
6.4	Kinderopvangtoeslag / 66
6.5	Tegemoetkoming studerenden jonger dan achttien jaar en lesgeld / 67
6.6	Wet Studiefinanciering 2000 / 68
6.7	Gecombineerde effecten van de inkomensafhankelijke regelingen / 69
6.8	Sociale minimumgarantie / 71
6.8.1	Het minimumloon / 71
6.8.2	Bijstand / 72
6.9	Inkomensafhankelijke kinderen / 73

HOOFDSTUK 7

7	Internationale vergelijking / 77
---	----------------------------------

HOOFDSTUK 8

8	Conclusies / 81
---	-----------------

Literatuurlijst / 85

Trefwoordenregister / 87

AOW	Algemene Ouderdomswet
Art.	artikel
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AWIR	Algemene Wet Inkomensafhankelijke Regelingen
AWR	Algemene Wet inzake Rijksbelastingen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BV	Besloten vennootschap
BW	Burgerlijk Wetboek
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
EITC	Earned Income Tax Credit
HBO	Hoger Beroeps Onderwijs
HR	Hoge Raad
IB	Inkomstenbelasting
Mavo	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
Mld.	Miljard
VBO	Vorbereidend Beroeps Onderwijs
V-N	Vakstudie Nieuws
VWO	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
Wet IB 1964	Wet op de inkomstenbelasting 1964
Wet IB 2001	Wet Inkomstenbelasting 2001
WML	Wettelijk minimumloon
WSF 2000	Wet Studiefinanciering 2000
WW	Werkloosheidswet
ZFW	Ziekenfondswet

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

